

BELEIDSVISIE WATERPLANNEN
HOOGHEEMRAADSCHAP VAN DELFLAND

DD 30 JUNI 2011

SAMENVATTING	3
1. INLEIDING.....	4
1.1. Aanleiding.....	4
1.2. Eerste generatie waterplannen: het vormgeven van de samenwerking	5
1.3. Geleerde lessen.....	9
2. EEN NIEUWE BELEIDSVISIE	10
2.1. Doel van een waterplan.....	10
2.2. Rol van een nieuwe beleidsvisie.....	11
2.3. De uitdaging	11
3. VOLGENDE GENERATIE WATERPLANNEN: FOCUS OP UITVOERING.....	12
3.1. Inleiding	12
3.2. De scope van een waterplan.....	12
3.3. Thema's in een waterplan	14
3.4. Uitvoering en uitvoerbaarheid	15
3.5. Afsprakenkader voor uitvoering.....	18
4. PROCES & ORGANISATIE: HET UITBOUWEN VAN DE SAMENWERKING	19
4.2. Samenwerking: piloot en co-piloot.....	19
4.3. Politiek en bestuur	19
4.4. Zicht op het waterplanproces	20
5. COMMUNICATIE	22

Samenvatting

De eerste waterplannen die Delfland met de (deel)gemeenten in haar beheergebied heeft opgesteld hebben bijgedragen aan een duurzame samenwerkingsrelatie, een beter begrip over en weer en verbetering van het watersysteem en de leefbaarheid. Gemeenten en Delfland zijn niet verplicht om samen een waterplan te maken. Delfland wil de samenwerking echter graag verder uitbouwen en ook in de toekomst blijven samenwerken aan nieuwe waterplannen. Delfland streeft in de nieuwe waterplannen naar meer duidelijkheid over wie wat doet en naar een gedeeld beeld bij (het type) afspraken dat wordt gemaakt. Zo hoopt Delfland tot een efficiënte realisatie van voorgenomen maatregelen te komen.

De eerste beleidsvisie Waterplannen van Delfland dateert van begin 2004. Dit vormde de leidraad voor de eerste generatie waterplannen. Inmiddels zijn met de meeste (deel)gemeenten in ons beheersgebied waterplannen opgesteld en in uitvoering. Diverse ontwikkelingen zijn aanleiding voor een actualisatie van de beleidsvisie, waaronder het nieuwe Waterbeheerplan van Delfland, (nieuwe) financiële kaders, beleids- en wetswijzigingen, etc.

Deze nieuwe beleidsvisie vormt voor Delfland het vertrekpunt voor het opstellen en uitvoeren van de volgende generatie waterplannen. Het geeft inzicht in de wijze waarop Delfland, in samenwerking met gemeenten, de totstandkoming van waterplannen en het daarop volgende uitvoeringstraject ziet. Dit vertrekpunt willen wij graag met de gemeenten en andere betrokkenen bij het waterplan delen.

Deze beleidsvisie is nadrukkelijk geen blauwdruk voor alle toekomstige waterplannen, maar vormt een leidraad voor de inzet en koers van Delfland. Het waterplan blijft voor Delfland een belangrijk middel waarmee de bestaande samenwerking tussen gemeenten en waterschap kan worden bestendig en uitgebouwd.

De koers van de nieuwe beleidsvisie bestaat in hoofdlijnen uit de volgende punten:

1. Focus op uitvoering en uitvoerbaarheid. Dat wordt o.a. bereikt door waterplannen meer te af te bakenen, dus samen met gemeentes keuzes maken. Daarmee is het waterplan niet meer een plan waarin alle watergerelateerde onderwerpen in een gemeente zijn opgenomen. Afbakenen gebeurt op basis van:
 - de reeds bepaalde opgave (o.b.v. de opdracht van de programmamanagers)
 - het gezamenlijk karakter van de opgave
 - de meerwaarde van een waterplanproces voor de opgave.
2. De status van (de bestuurlijke afspraken uit) een waterplan is in nieuwe waterplannen voor zowel gemeente als Delfland zijn helder. Dat hangt nauw samen met de manier waarop financiële afspraken worden gemaakt met gemeenten. Op hoofdlijnen komt dit er op neer dat Delfland en de gemeente in het waterplanproces een intentie-overeenkomst uitwerken voor de uitvoering van maatregelen. Op het moment dat een maatregel verdere voorbereiding (opstellen VO, DO, bestek) in gaat, zal een concrete samenwerkingsovereenkomst aangegaan met de gemeente.
3. Rolverdeling: piloot /co-piloot: Delfland is en blijft co-piloot in een waterplanproces. Dat betekent dat Delfland niet zelf het initiatief zal nemen voor een waterplan maar wel een belangrijke bijdrage levert (met kennis en informatie) en een signalerende rol vervult.

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Sinds 2004 kent het hoogheemraadschap van Delfland de beleidsvisie Waterplannen 'Samen werken aan een duurzame omgeving'. Hiermee zette Delfland – in navolging van het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW, 2003) - destijds de grote lijnen uit hoe zij de samenwerking met gemeenten via waterplannen wilde ontwikkelen.

Wat is een waterplan?

Een waterplan is een gebiedsgericht afsprakenkader, dat via integraal werken tot stand komt. Het omvat thema's en activiteiten rond waterbeheer die met elkaar samenhangen en beschrijft kansen, knelpunten en oplossingsrichtingen. Het waterplan wordt gezamenlijk opgesteld door de gemeente, het waterschap en eventueel andere belanghebbenden.

Eind jaren negentig ontstond het waterplan als vrijwillig samenwerkingsverband uit de behoefte van de verantwoordelijke waterbeheerders. Partijen wilden alle zaken die rond water speelden in samenhang met elkaar aanpakken. Inmiddels is in een bestuurlijk convenant (NBW) vastgelegd dat deze samenwerking tussen waterpartners onder andere vorm krijgt middels waterplannen. De gemeentelijke waterplannen zijn nu een bekend instrument om samen voortgang in de verbetering

De afgelopen jaren heeft de samenwerking met (deel)gemeenten in het beheersgebied van Delfland een stevige en solide vorm gekregen. De ontwikkelde waterplannen hebben daarbij een belangrijke en onmisbare rol gespeeld. Met bijna alle (deel)gemeenten zijn inmiddels waterplannen opgesteld.

Sindsdien hebben vele ontwikkelingen in de waterwereld plaatsgevonden. Veranderingen buiten zoals klimaatverandering en bodemdaling maar ook het van kracht worden van nieuwe wetten en regels gaan zowel het waterbeheer zelf als de organisatie daarvan de komende decennia ingrijpend veranderen. De laatste jaren zijn dan ook veel nieuwe (beleids)plannen opgesteld. Een indruk daarvan is weergegeven in het tekstkader hieronder. Wat ook een belangrijke rol speelt als we vooruit kijken is de enorme druk op de ruimte. In dit sterk verstedelijkte stukje Randstad maken steeds meer mensen aanspraak op dezelfde schaarse grond. Ook dit heeft consequenties voor het waterbeheer.

Geconstateerd kan worden dat er een nieuwe fase in het samenwerkingsproces is aangebroken. Daarin verschuift het zwaartepunt van planvorming naar uitvoering. Dit zal – samen met de geschetste overige ontwikkelingen - zijn weerslag krijgen in de toekomstige waterplannen.

Dit vraagt om actualisatie van de eerder opgestelde beleidsvisie Waterplannen. In de voorliggende nieuwe beleidsvisie, die de oude vervangt, geeft Delfland aan hoe zij de samenwerking met gemeenten bestendigt en welke accenten het de komende jaren legt bij de ontwikkeling van nieuwe waterplannen.

Veranderingen in de beleidsomgeving

- Met het van kracht worden van de **Kaderrichtlijn water** (KRW, 2000) staat het onderwerp waterkwaliteit prominenter op de agenda. In het Stroomgebiedbeheerplan Rijndelta 2010-2015 (waar Delfland in valt) staat wat de overheden in het stroomgebied Rijndelta doen om de doelen van de KRW te halen. In meer detail zijn de maatregelen vastgelegd in de onderliggende 'waterplannen' van de overheden. Dit betekent dat Delfland in het Waterbeheerplan de maatregelen heeft vastgelegd die het hoogheemraadschap neemt voor de KRW.
- In 2007 is het **Nationaal Bestuursakkoord waterketen** vastgesteld. Hierin committeren de betrokken overheden en drinkwaterbedrijven zich om door samenwerking een extra impuls te geven aan de ontwikkeling van een meer doelmatige en transparante waterketen.
- In 2010 is een principe Afvalwaterakkoord gesloten tussen de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De consequenties hiervan vragen om nadere uitwerking.
- In 2008 is het **Nationaal Bestuursakkoord Water** geactualiseerd. Met de actualisatie van het NBW onderstrepen de betrokken partijen (alle nationale, regionale en lokale overheden) nogmaals het belang van samenwerking om het water duurzaam en klimaatbestendig te beheren. Nieuwe afspraken zijn gemaakt over het 'op orde maken' van het watersysteem, hoe om te gaan met klimaatscenario's, de stedelijke wateropgave, de ruimtelijke doorvertaling en financiering.
- De nieuwe **wet Ruimtelijke Ordening** (Wro, 2008) heeft invloed op de taakverdeling tussen verschillende overheden. Zo biedt deze nieuwe wet instrumenten waarmee rijk, provincie en gemeenten waterbeleid en ruimtelijke ordening beter op elkaar af kunnen – en moeten – stemmen. Met de nieuwe Wro vervalt de goedkeuringsbevoegdheid van provincies voor gemeentelijke bestemmingsplannen. Hiermee verdwijnt een belangrijke waarborg voor de doorwerking van het wateradvies van de waterschappen. De waterschappen moeten daarom pro-actiever gaan werken om de positie van water in ruimtelijke processen en plannen veilig te stellen.
- De nieuwe **Waterwet** is sinds eind 2009 van kracht. De Waterwet bepaalt dat waterschappen verantwoordelijk zijn voor de integrale zorg voor het watersysteem. Centraal daarin staat de samenhang binnen het systeem. De Waterwet bevat nieuwe mechanismen om waterbeleid en ruimtelijke ordening op elkaar af te stemmen en is in lijn met de Europese regelgeving. De nieuwe Waterwet leidt op enkele vlakken tot significante wijzigingen in de samenwerking tussen gemeenten en waterschap. Er is sprake van een verschuiving van bevoegdheden tussen de gemeente en waterschap, bijvoorbeeld op het vlak van indirecte lozingen en waterbodems. Dergelijke zaken moeten op andere manieren, bijv. in bestuursovereenkomsten tussen waterschap en gemeente, worden geregeld. Vanaf 2010 zal verder invulling worden gegeven aan de nieuwe situatie.
- Op korte termijn wordt gestart met de uitvoering van het **Deltaprogramma**. Met dit programma, gericht op waterveiligheid en zoetwatervoorziening, wordt richting gegeven hoe Nederland voor toekomstige generaties veilig en aantrekkelijk kan blijven. Deze zullen deels ook in het beheergebied van Delfland gerealiseerd moeten worden.

Deze veranderingen hebben invloed op de manier waarop het hoogheemraadschap van Delfland haar doelen in het waterbeheer kan en wil bereiken. Dit is onder andere verwoord in het nieuwe Waterbeheerplan (WBP-4), dat eind 2009 is verschenen en in de Kadernota 2011.

1.2. Eerste generatie waterplannen: het vormgeven van de samenwerking

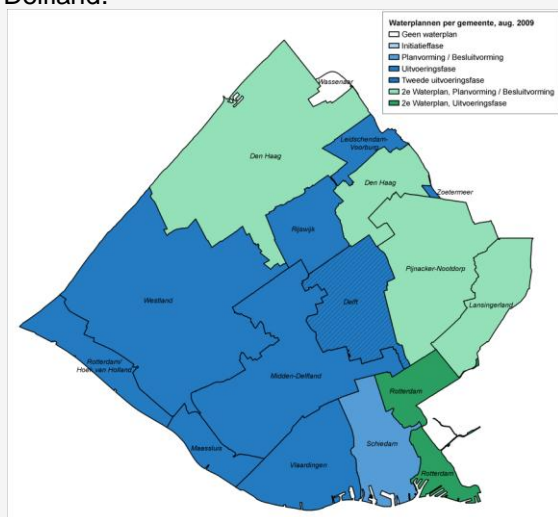
Aan de hand van de eerste beleidsvisie uit 2004 zijn voor bijna alle (deel)gemeenten binnen het beheergebied van Delfland waterplannen opgesteld. De meeste zijn op dit moment in uitvoering. Deze plannen waren het resultaat van een gezamenlijk proces, en bevatten doorgaans een (lange termijn) visie, uitgewerkt in concrete (korte termijn) doelen, oplossingsrichtingen en een uitvoeringsprogramma met maatregelen.

De eerste plannen waren er op gericht om de bestuurlijke samenwerking en de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de wateropgave te onderstrepen. Waterplannen hebben daarmee een belangrijke bijdrage geleverd aan het vormgeven van de huidige samenwerking tussen gemeenten en Delfland, en de totstandkoming van reguliere bestuurlijke overleggen, waarin gesproken wordt over realisatie en afstemming van (beleids)doelstellingen.

Welke waterplannen zijn er?

De start van een aantal waterplannen ligt ver voor de vaststelling van het NBW, eind jaren 90. Deze waterplannen zijn in de loop der jaren geactualiseerd (Den Haag, Delft) of er is een tweede waterplan opgesteld (Rotterdam). Voor de (deel)gemeenten Delfshaven, Hoek van Holland, Vlaardingen, Westland, Pijnacker-Nootdorp, Berkel, Maassluis, Rijswijk, Leidschendam-Voorburg en Midden-Delfland zijn in de periode 2006-2009 de eerste waterplannen vastgesteld. Voor Den Haag en Pijnacker-Nootdorp wordt momenteel gewerkt aan een tweede waterplan. Ook in de fusiegemeente Lansingerland (o.a. gemeente Berkel en Rodenrijs) wordt een nieuw waterplan opgesteld. Voor Schiedam is het beleidsdeel van het waterplan vastgesteld, maar ontbreekt nog een uitvoeringsprogramma. Voor Wassenaar geldt dat beide partijen tot nu toe geen redenen zien voor gezamenlijke afspraken, met name omdat het ontbreekt aan oppervlaktewater in het Delflandse deel van Wassenaar. Dit geldt ook voor deelgemeente Rotterdam-Overschie en Zoetermeer. Een aantal gemeenten ligt in het beheergebied van meerdere waterschappen (Leidschendam-Voorburg, Rotterdam, Lansingerland). Hier vindt de samenwerking tussen alle betrokken waterschappen en gemeente plaats. De waterplannen hebben een gemiddelde looptijd van vijf jaar.

Onderstaande kaart geeft een stand van zaken van de waterplannen in het beheergebied van Delfland.

Inhoud van de eerste waterplannen

Duidelijk wordt dat flink wat waterplannen de afgelopen jaren opgesteld. Uiteraard gaat het niet zo zeer om 'het hebben' van een waterplan, maar om de inhoud en de afspraken die in dat kader gemaakt zijn. In de allereerste waterplannen was er vooral aandacht voor zichtbare waterkwaliteit en de belevingswaarde van water door o.a. het beperken van emissies uit de riolering. Vanaf 2004 is voortgang geboekt op het onderwerp waterkwantiteit: het voorkomen van wateroverlast. In de laatste jaren is in meerdere waterplannen ook aandacht besteed aan de ontwikkelingen op het gebied van de Kaderrichtlijn Water. Deze accentverschuivingen hangen samen met de beleidsontwikkelingen op het gebied van water.

Resultaten uit waterplannen met verschillende gemeenten zijn hieronder te zien.

Waterplan Delft

Reconstructie Ruijs de Beerenbrouckstraat

Bij de reconstructie van de Ruijs de Beerenbrouckstraat is werk met werk gemaakt. De vergroting van de duikers onder de Kappeijne van de Costellostraat en bij de kruising met de provinciale weg zijn hierin meegenomen.

Waterplan Pijnacker-Nootdorp

Het graven van waterberging in combinatie met het aanleggen van natuurvriendelijke oevers in de Polder van Biesland. Er wordt samengewerkt met het programma Boeren voor Natuur om in dit gebied de wateropgave in te vullen.

Waterplan 2 Rotterdam (*deelgemeentelijke waterplan Delfshaven*)
Waterberging Tjalklaan

Bij de reconstructie van de Tjalklaan/Spaanseweg is tevens een flinke waterberging gerealiseerd. De waterberging vangt regenwater direct op. Het riool wordt hierdoor minder belast en stroomt niet meer over in de sloot. Het water in de sloot blijft hierdoor van goede kwaliteit en de wateroverlast op straat wordt hiermee beperkt. Naast het verbeteren van de verkeersveiligheid is in dit project ook een aanzienlijk deel van de wateropgave van de polder Oud-Mathenesse opgelost en is de kwaliteit van de leefomgeving sterk verbeterd.

1.3. Geleerde lessen

Uit de ervaringen van Delfland met het opstellen en uitvoeren van de bestaande waterplannen kunnen verschillende lessen worden geleerd. Deze hebben bijgedragen aan in de inhoud van deze nieuwe visie.

Begrip en inlevingsvermogen

Waterplannen hebben bijgedragen aan een intensiever contact tussen de gemeenten en Delfland, zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau, en hebben daarmee een belangrijke schakel gevormd voor de huidige samenwerkingsvormen. Door de samenwerking hebben beide partijen meer oog voor elkaar en is er meer begrip ontstaan voor elkaars wensen, taken en belangen. Men weet elkaar te vinden. Dit heeft bijgedragen aan een duurzame samenwerkingsrelatie waarin vertrouwen en respect essentiële bouwstenen zijn.

Verschillende beelden over status en inhoud

In de voorliggende periode hebben de verschillende partijen in de samenwerking bij waterplannen elkaar beter leren kennen. Niet altijd zijn de verschillende rollen van partijen in het waterbeheer helder uitgesproken. Dit heeft soms tot afwijkende verwachtingspatronen en daarmee samenhangende problemen geleid. Een voorwaarde voor goede samenwerking is duidelijkheid in communicatie, duidelijkheid in rollen, taken en opvattingen, en tot slot ook duidelijkheid over elkaars verwachtingen. Voor de toekomst wordt dit een belangrijke basis voor het proces, met begrip voor elkaar en voor elkaars belangen en opgaven.

Het blijkt dat er sterk uiteenlopende beelden bestaan over wat een waterplan is (of zou moeten zijn), over de status van een waterplan, wat het moet opleveren en wat de doelgroep is. In veel gevallen bleek hierover bij aanvang van het planvormingsproces geen eenduidig beeld te bestaan. Daarmee is er te weinig duidelijkheid over en weer over het type afspraken of over de manier van uitvoeren. Voor een voortvarend waterplan(proces) en realisatie van de doelstellingen is duidelijkheid hierover echter wel een belangrijke voorwaarde.

In de toekomst accent op haalbaar en uitvoerbaar

De tot dusverre opgestelde waterplannen bevatten een keur aan onderwerpen die min of meer even uitgebreid aan bod komen. Dit om te laten zien wat beide partijen, al dan niet gezamenlijk, in de gemeente aan waterbeheer doen. Ook is veel aandacht besteed aan het opstellen van het beleids- en visiedeel, die daarmee een instrument kunnen zijn om de wateropgaven in o.a. ruimtelijke plannen te realiseren. Door de nadruk op (algehele) visie- en beleidsvorming en het bieden van overzicht, is er minder aandacht besteed aan de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de waterplannen. Wanneer de huidige waterplannen worden vernieuwd of geactualiseerd zal de aandacht, naast de beleidsmatige doelen, vooral op effectiviteit, haalbaarheid en uitvoerbaarheid liggen.

1.4. Positionering beleidsvisie

Deze nieuwe beleidsvisie vormt voor Delfland het vertrekpunt voor het opstellen en uitvoeren van de volgende generatie waterplannen. Het geeft inzicht in de wijze waarop Delfland, in samenwerking met gemeenten, de totstandkoming van waterplannen en het daarop volgende uitvoeringstraject ziet.

De gemeente heeft vanzelfsprekend een eigen doel en vertrekpunt bij het opstellen van haar gemeentelijk waterplan. Daarbij spelen aspecten als beleving, ruimtelijke kwaliteit en natuurwaarden een belangrijke rol. Vanuit deze beleidsvisie wil Delfland hierover met de gemeente in gesprek, aangezien het waterplan voor Delfland een belangrijk middel blijft om de bestaande samenwerking tussen gemeenten en waterschap te bestendigen en uit te bouwen.

Deze beleidsvisie is nadrukkelijk geen blauwdruk voor alle toekomstige waterplannen, maar vormt een leidraad voor de inzet en koers van Delfland. Dit vertrekpunt willen wij graag delen met de gemeenten en andere betrokkenen bij het waterplan. De uiteindelijke invulling van het waterplan is maatwerk en zal per gemeente verschillen, afhankelijk van opgaven, doelen en de gezamenlijke ideeën over de aanpak.

2. Een nieuwe beleidsvisie

2.1. Doel van een waterplan

In een gemeentelijk waterplan werkt de gemeente met haar waterpartners samen om afspraken te maken over gezamenlijke (water)opgaven. In het gemeentelijk waterplan worden de nationale, provinciale en waterschapskaders doorvertaald naar concrete maatregelen op gemeentelijk niveau.

Een waterplan zorgt er mede voor dat water een volwaardige plaats krijgt in het ruimtelijke planningsproces van een gemeente. De waterbeheerder heeft de gemeente als verantwoordelijke instantie nodig om maatregelen te realiseren die een ruimtelijke impact hebben. Anderzijds heeft de gemeente Delfland nodig voor de leefbaarheid in de stad. Bovendien kan de opgave voor het totale systeem van oppervlaktewater/keringen en riolering integraal worden aangepakt. Dit leidt tot efficiëntie. Het gevolg is dat gemeente(n) en waterschap in een waterplanproces beter zicht op elkaars positie krijgen wat leidt tot een vruchtbaardere samenwerking. Maar ook andere partijen als de provincie, het drinkwaterbedrijf, Rijkswaterstaat of recreatieschappen zijn van belang bij (de uitvoering van) het waterbeheer. De provincie speelt bijvoorbeeld samen met de gemeente een cruciale rol in de ruimtelijke structuurvisies.

Waarom een (nieuw) waterplan?

De redenen om een waterplan op te stellen kunnen erg uiteen lopen. Er kunnen lokale problemen met de waterhuishouding zijn (geregeld water onder de vloer of natte tuinen; problemen met riooloverstorten). Ook de sanering of de herinrichting van verouderde woonwijken of bedrijfsterreinen kunnen een aanleiding vormen, of het opstellen van een nieuw bestemmingsplan of een gemeentelijke structuurvisie. Ook nieuw waterbeleid kan leiden tot een nieuw waterplan of herziening van de afspraken.

Een volgend waterplan kan een behulpzaam instrument zijn om de bestaande samenwerking uit te bouwen en gezamenlijk, integraal en effectgericht aan de slag te gaan om opgaven te realiseren. Bovendien vormt het een kader voor (bestuurlijke) continuïteit in de samenwerking tussen Delfland en de gemeente. In een nieuw waterplan kan ook invulling worden gegeven aan de taakverdeling tussen gemeente en waterschap als gevolg van de nieuwe Waterwet.

2.2. Rol van een nieuwe beleidsvisie

Deze beleidsvisie vormt voor Delfland de basis voor het opstellen en uitvoeren van de volgende generatie waterplannen. De geleerde lessen worden in de praktijk gebracht. Het geeft inzicht in de wijze waarop Delfland, in samenwerking met partners zoals gemeenten, de totstandkoming van waterplannen en het daarop volgende uitvoeringstraject ziet. Daarbij wordt voortgeborduurd op de samenwerkingsrelatie die inmiddels is opgebouwd.

Deze beleidsvisie is nadrukkelijk geen blauwdruk voor alle toekomstige waterplannen, maar vormt het vertrekpunt voor de inzet en koers van Delfland. Het waterplan blijft voor Delfland een belangrijk middel om de bestaande samenwerking tussen gemeenten en waterschap te bestendigen en uit te bouwen.

2.3. De uitdaging

Ondanks de inspanningen van de afgelopen jaren resteren veel (gemeenschappelijke) wateropgaven. Daarvoor is een vervolg en versterking van de samenwerking noodzakelijk. De ervaringen in de eerste waterplannen hebben de koers voor de toekomst mede bepaald. Voor de volgende generatie waterplannen wordt het een uitdaging om de geleerde lessen toe te passen en een verschuiving van beleid- en visievorming naar uitvoering waar te maken, zodat meer maatregelen (en daarmee doelstellingen) gerealiseerd worden.

Vanuit het in waterbeheerplan 4 (WBP4) gehanteerde credo 'keuzes maken, kansen benutten' wil Delfland samen met (deel)gemeenten in de volgende generatie waterplannen invulling geven aan gezamenlijk gekozen doelen. Daarbij gelden de accenten die zijn gezet in de Kadernota 2011: effectgericht, marktgericht en gebiedsgericht. Op deze manier wordt een concrete bijdrage geleverd aan het streven van beide partijen naar een watersysteem wat op orde is en wat een belangrijke bijdrage levert aan een mooie en prettige leefomgeving.

3. Volgende generatie waterplannen: Focus op uitvoering

3.1. Inleiding

Actuele ontwikkelingen en geleerde lessen zijn het vertrekpunt voor de samenwerking in de toekomstige waterplannen. In het WBP4, dat eind 2009 is vastgesteld, heeft Delfland beleidsmatige lijnen voor de komende jaren uitgezet. De voorliggende beleidsvisie waterplannen sluit daarbij aan.

Waterbeheerplan 4 (WBP4)

De kern van Delflands beleid voor de planperiode 2010-2015 kent de volgende 3 ambities:

1. Delfland zet weer een flinke stap naar een robuust en veerkrachtig watersysteem. Dit is een watersysteem dat sterk wisselende weersomstandigheden goed kan opvangen. Nadat extreme weersomstandigheden zijn opgetreden kan het watersysteem zijn functies goed blijven vervullen. De waternatuur is in balans en herstelt zich snel na verstoringen.
2. Delfland blijft voldoen aan alle wettelijke eisen voor het transporteren en zuiveren van afvalwater en het verwerken van zuiveringsslib. Het beheer van de afvalwaterketen is doelmatiger, transparanter en duurzamer geworden.
3. Delfland heeft zijn kennis van het watersysteem verdiept, zowel in reguliere situaties als bij extreem nat of droog weer. Delfland weet nog beter hoe te anticiperen op veranderende extremen en in te spelen op calamiteiten. Er is meer inzicht in de werking en de kosten (opbouw) van de afvalwaterketen.

Delfland realiseert de wateropgave integraal, gebiedsgericht en in samenwerking met anderen. Alleen in goed en intensief overleg met andere overheden, belangenorganisaties en burgers kan het hoogheemraadschap zijn essentiële bijdrage leveren aan de veiligheid, leefbaarheid en duurzame bruikbaarheid van het beheergebied. Door in een waterplan integrale afspraken te maken ontstaat er bij beide partijen hetzelfde, integrale beeld van de aanpak van 'water' in de gemeente: gebiedsgericht, marktgericht en effectgericht.

In de volgende generatie waterplannen ligt wat Delfland betreft minder nadruk op beleid- en visievorming en meer op effect, uitvoering en uitvoerbaarheid. Het proces begint bij duidelijkheid over wat we verstaan onder een waterplan, over wat het vertrekpunt is, en over elkaars verwachtingen en ambities. Gemeenten en Delfland maken vooraf en tijdens het waterplanproces ook heldere afspraken over bijvoorbeeld taakverdeling, planning, besluitvorming, financiering en interne communicatie.

3.2. De scope van een waterplan

Delfland ziet het waterplan als een heel belangrijk instrument om doelstellingen uit het WBP4 en de Kadernota 2011 te vertalen in concrete afspraken met gemeenten over het realiseren van opgaven. De afspraken gaan over *wat* we gezamenlijk willen bereiken, *hoe* en *wanneer* we dat gezamenlijk bereiken, *wie* wat wanneer *doet* en *wie* wat *betaalt*?

Afspraken gaan bijvoorbeeld over de verbetering van de waterhuishouding (kwaliteit en kwantiteit) of veiligheid tegen wateroverlast, aanleg van waterberging (al dan niet gecombineerd met lokale en/of regionale ontwikkelingen), afspraken over emissiebeheer, onderzoek naar innovatie en de communicatie over water.

Het waterplan is daarmee een *gezamenlijk* plan van gemeente en Delfland. Dit betekent overigens niet dat het waterplan het enige instrument is om opgaven in het watersysteem te realiseren. Er kunnen omstandigheden bestaan, waarin zaken met andere afspraken sneller of effectiever geregeld kunnen worden. Denk aan acute situaties of concrete uitvoeringsvraagstukken. Bovendien moet het waterplanproces niet belast worden met zaken waarover geen gezamenlijke afspraken nodig zijn en het traject onnodig log maken, vertragen of onstuurbaar maken.

Hoe komen we tot een afbakening van het waterplan?

Vanuit Delfland wordt de scope van het waterplan bepaald door de volgende drie aspecten.

1. Gezamenlijkheid

De nadruk op gezamenlijkheid bepaalt voor Delfland de afbakening van het waterplan: gemeenten en Delfland bepalen samen de agenda en inhoud van een waterplan. Voor beiden geldt dat daarvoor ook een intern proces nodig is. Niet alle wateropgaven kunnen en hoeven via een waterplan te worden opgepakt. Juist voor die zaken waar gemeente en Delfland elkaar nodig hebben, vaak op het vlak van ruimtelijke ordening, is het waterplan een interessant instrument. Dat betekent dat Delfland in waterplannen alleen afspraken maakt met een *gezamenlijk* karakter. Denk bijvoorbeeld aan de aanleg van waterberging of natuurvriendelijke oevers in combinatie met ruimtelijke en stedenbouwkundige ontwikkelingen. Samen moeten keuzes worden gemaakt welke beleidsopgaven in het waterplan wel of niet meegenomen worden, en welke elders of later. Vanzelfsprekend kan de gemeente in het waterplan ook maatregelen opnemen die de gemeente alleen neemt of met andere partners.

2. Watergebiedsopgave

Een helder vertrekpunt voor beide partijen helpt om bij aanvang van een waterplan duidelijkheid te creëren over verwachtingen en ambities en biedt een kader voor het maken van keuzes. Voor Delfland is het vertrekpunt de eerder bepaalde wateropgaven. Een waterplan is niet bedoeld om opgaven nog in beeld te brengen. Bij voorkeur zijn de wateropgaven integraal en gebiedsgericht gedefinieerd in bijvoorbeeld watergebiedsstudies (wgs) of watersysteemanalyses. Sommige wateropgaven zijn echter apart bepaald, bijvoorbeeld voor de waterketen (in een optimalisatiestudie afvalwater) of voor de waterkeringen. Gemeenten kunnen vanuit hun eigen verantwoordelijkheden andere knelpunten en ambities hebben als het gaat om water in de stad, bijvoorbeeld beleving, ruimtelijke kwaliteit en natuurwaarden. Zij kunnen dus ook andere opgaven hebben bepaald. Delfland stelt voor om vanuit een gedeeld en integraal beeld van opgaven en ambities de onderwerpen in het waterplan te bepalen. Het gezamenlijke beeld als vertrekpunt biedt een mooi inzicht in ieders uiteindelijke doelen. Dit moet echter niet leiden tot langdurige inventarisaties van alles wat er speelt. Dit vertraagt het proces en leidt af van de focus op uitvoering.

3. Waterplanproces heeft meerwaarde

Voor Delfland heeft het waterplan vooral meerwaarde als het zich richt op kansen of knelpunten waarvoor nog geen concrete oplossing bestaat en niet door het reguliere werk, bijvoorbeeld vanuit de wet en regelgeving, kunnen worden opgelost. Het doorlopen van een gezamenlijk (waterplan)proces zal moeten bijdragen aan het oppakken van kansen of knelpunten. Uitvoeringsprojecten waarvoor al een schetsontwerp en/of inrichtingsplan bestaat zijn al een uitwerking van een beleidsopgave. Doorgaans zijn hierover al gezamenlijke afspraken gemaakt. Alleen indien het meerwaarde heeft, worden deze afspraken in het waterplan opgenomen.

Zaken waarvoor het waterplanproces *geen* meerwaarde biedt zijn bijvoorbeeld:

- Bilaterale afspraken met groenprojecten van bijvoorbeeld Dienst Landelijk Gebied, waarbij veel meer partijen betrokken zijn dan alleen de gemeente.
- Kadverbeteringstrajecten waar de gemeente niet bij betrokken is (groene kaden).
- Het vervangen van een duiker, verbreden van een watergang of automatiseren van stuwen in landelijk gebied of natuurgebieden. Hiervoor moet Delfland afspraken maken met de grondeigenaren of terreinbeheerders. Echter, wanneer er sprake is van meerdere terreinbeheerders waar de gemeente ook deel van uitmaakt, is het waterplan als instrument te overwegen.

Een afbakening met deze drie punten resulteert in een overzichtelijk en doelgericht waterplan. Hierdoor kan het voorkomen dat in een waterplan van de ene gemeente minder of andere thema's aan de orde komen dan in het waterplan van een andere gemeente. Waterplannen worden op deze manier gebiedsspecifiek, doelgericht en blijven maatwerk bieden.

Keuzes maken gebeurt op basis van een gezamenlijk beeld van opgaven in het watersysteem en van knelpunten, kansen en oplossingsrichtingen. Het waterplan besteedt aandacht aan een veelheid van onderwerpen, maar het moet geen uitputtend overzicht willen bieden van alles wat zich in de gemeente afspeelt op het gebied van water. Dit kan leiden tot lijvige boekwerken met lange lijsten van onderwerpen en afspraken, die in de loop der tijd zijn vastgesteld. Dit leidt niet tot de beoogde focus en helderheid, en leidt af van de uitvoering van afspraken die in het kader van een waterplan zijn gemaakt.

3.3. Thema's in een waterplan

In een waterplan wil Delfland met gemeenten die onderwerpen een plek geven waar we gezamenlijk aan willen werken. Het kan gaan over alle mogelijke water(gerelateerde) thema's, zoals klimaatverandering, waterkwaliteit, riolering, vaarwegen, waterrecreatie, waterveiligheid, ecologie etc. Maar ook de meerwaarde die water heeft in ruimtelijke en stedenbouwkundige ontwikkelingen van een gemeente. Het gaat dus niet alleen over oppervlaktewater, maar ook over grondwater, afvalwater, regenwater, drinkwater en de relatie met de ruimtelijke ordening. Het gaat ook over de relaties die tussen deze watersoorten bestaan binnen het grondgebied van een gemeente. Het integrerend karakter van het waterplan zorgt ervoor dat alle aspecten in samenhang worden beschouwd.

De komende jaren wil Delfland extra aandacht aan bepaalde thema's schenken. Dit betekent niet dat andere thema's of opgaven niet aan bod komen, maar Delfland wil voor deze onderwerpen bekijken of toekomstige waterplannen kunnen leiden tot versnelde resultaten. Dit is met name relevant wanneer een sterke koppeling bestaat met de ruimtelijke ordening en beheer en inrichting van de openbare ruimte.

Door **klimaatveranderingen** zal het vaker en harder regenen in Nederland. Ook zijn er vaker langere droge periodes. Door zeespiegelstijging neemt de kans op een overstroming toe. De relatieve zeespiegelstijging is nog groter omdat we in Nederland te maken hebben met bodemdaling. Om wateroverlast te beperken, moet er voldoende ruimte voor het water zijn. Samenwerking tussen waterschap en gemeenten is daarbij essentieel.

Emissiebeheer dient een vanzelfsprekend aspect te worden in de waterplannen. Onder emissiebeheer wordt verstaan het geheel aan activiteiten dat wordt ondernomen om emissies naar het oppervlaktewater te beperken door de inzet van diverse instrumenten. Door aan emissiebeheer te doen wordt het watersysteem beschermd tegen de beïnvloeding van buitenaf. Het waterplan kan een meerwaarde zijn voor emissiebeheer wanneer emissies niet (meer) via de reguliere instrumenten als vergunningverlening en handhaving te beheersen zijn. Door deregulering zijn bestuursafspraken, communicatie en planvorming als instrumenten voor emissiebeheersing steeds belangrijker geworden voor Delfland. Het waterplan is een belangrijk instrument om afspraken over emissiebeheer tussen gemeenten en waterbeheerder (waterschap, RWS) vast te leggen.

De komende jaren wil Delfland ook de **afvalwaterketen** sterker betrekken bij het waterplanproces. Juist door intensieve en structurele samenwerking tussen een waterschap en gemeenten kan de afvalwaterketen, het geheel van rioolstelsels en afvalwaterzuiveringen, op een maatschappelijk verantwoorde en duurzame wijze worden ingericht en beheerd. Het in 2010 gesloten principe Afvalwaterakkoord tussen de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten moet middels intensieve samenwerking tot een verdere besparing in de afvalwaterketen leiden. Bij de nadere uitwerking hiervan moet worden bekeken of het waterplan meerwaarde biedt of niet.

Ook **waterveiligheid** en **waterkeringen** is tot op heden nog niet in veel waterplannen opgenomen. In enkele gevallen kan samenwerking in waterplannen hier juist leiden tot efficiëntie in de aanpak van wegen op kaden. Het verbeteren van waterkeringen waarop wegen aanwezig zijn kan door goede onderlinge samenwerking tot stand komen, waarbij kadeverbetering en eventueel benodigd wegonderhoud worden gecombineerd. Bij ruimtelijke herinrichting is het aan te bevelen om het aspect waterveiligheid mee te nemen in de planvorming.

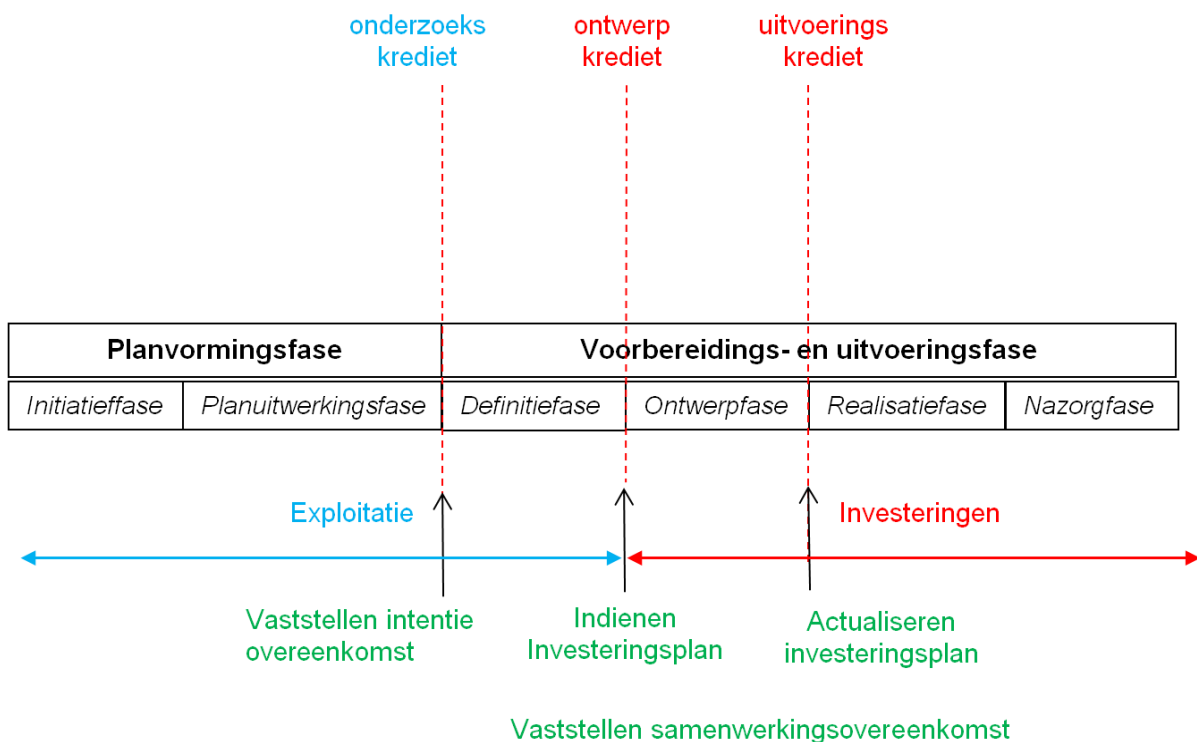
Sinds de inwerkingtreding van de Waterwet zijn de waterschappen grondwaterbeheerder. De toekenning van het **grondwater**beheer aan het waterschap is een belangrijke ontwikkeling geweest in de afgelopen jaren. In alle beheertaken van de waterschappen dient voortaan dus rekening gehouden te worden met het grondwater. Delfland heeft omschreven hoe zij dit doet in de beleidsnota grondwaterbeheer Delfland 2009-2012. Deze nieuwe taak van Delfland vraagt van de organisatie afstemming met andere partijen over de rol van het hoogheemraadschap en over invulling van de samenwerking. De aanpak van grondwaterproblemen is een gedeelde taak van gemeenten en Delfland. De gemeenten nemen specifieke grondwatermaatregelen op in hun gemeentelijk rioleringsplan (GRP). Delfland adviseert de gemeenten bij het maken van deze plannen, onder andere op basis van de uitkomsten van watergebiedsstudies en monitoringsgegevens. In het waterplan kunnen afspraken worden beschreven over de aanpak van grondwaterproblemen en desgewenst nader worden ingevuld. Als grondwaterbeheerder heeft Delfland sinds 2009 de regie bij de samenwerking op dit gebied.

Ook op het vlak van **waterbodem**beleid heeft de Waterwet voor veranderingen gezorgd. Dit kan consequenties hebben voor het baggeren van watergangen in relatie tot het realiseren van ecologische doelstellingen in het watersysteem. Dit verdient in nieuwe waterplannen apart aandacht.

3.4. Uitvoering en uitvoerbaarheid

In de eerste generatie waterplannen is veel aandacht besteed aan beleid en visievorming. Dit was vanuit het licht van de gewenste samenwerking ook nodig. Delfland wil in de nieuwe waterplannen de aandacht richten op de *uitvoering* van maatregelen. Met een beperkte actualisatie van het beleids- en visiedeel kan in veel nieuwe waterplannen worden volstaan. Dat schept ruimte om de verandering van focus ook waar te maken. Maar er is meer nodig om waterplannen uitvoeringsgericht te maken en maatregelen beter uitvoerbaar te krijgen met minder (financiële) risico's.

Hieronder wordt aangegeven hoe Delfland dit wil verbeteren. Onderstaand plaatje is een schematische weergave van het Waterplanproces van initiatief tot realisatie met daarin de belangrijkste besluitvormingsmomenten.

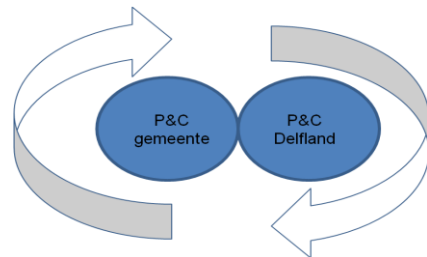
- **Initiatiefase: definiëren van de gezamenlijke opgave**
De initiatiefase draait om het definiëren van de gezamenlijke opgave. Delfland bepaalt momenteel in de watergebiedsstudies de wateropgave op gebiedsniveau samen met betrokkenen in het gebied, waaronder gemeenten. Dit vormt voor Delfland het vertrekpunt voor het opstellen van een integraal en gezamenlijk beeld van de opgaven. De opgave moet zo concreet mogelijk (gekwantificeerd) worden beschreven, zodat kan worden bepaald hoe ze in het waterplan worden opgepakt. Delfland verwacht dat ook de gemeente haar vertrekpunt/opgaven voor het waterplan bepaalt. Vanuit de integraliteit en met een gestructureerde aanpak wil Delfland bij aanvang van het waterplanproces samen met de gemeente de invulling van het waterplan bepalen.
- **Planuitwerkingsfase: komen tot een realistisch en financieel haalbaar uitvoeringsprogramma**
De planvormingsfase is de fase waarin met de gemeente wordt gekomen tot een integraal waterplan voorzien van een beleidsdeel (visie en strategie), een uitvoeringsprogramma met maatregelen en een afsprakenkader voor uitvoering. Een erg ambitieus uitvoeringsprogramma als onderdeel van een waterplan is aantrekkelijk, maar leidt zonder goede inbedding in plannings- en controlcycli vaak niet tot het gewenste resultaat. Bovendien kan het leiden tot teleurstellingen omdat de vele ambities niet zijn gerealiseerd. Delfland streeft naar meer realiteit in de uitvoeringsprogramma's, zodat deze binnen de beschikbare randvoorwaarden van tijd en geld kunnen worden uitgevoerd. Ook het werken vanuit een gerichte opgave richting uitvoering en het maken van keuzes voor het waterplan, draagt hieraan bij.

In het uitvoeringsprogramma is er onderscheid te maken in verschillende typen maatregelen. Zo kunnen er onderzoeksmaatregelen zijn, nader uit te werken planvormingsmaatregelen, en al behoorlijk concrete uitvoeringsmaatregelen. Deze maatregelen zijn in de planuitwerkingsfase op verschillend detailniveau uitgewerkt. Dit betekent dat de onderliggende kostenramingen van het uitvoeringsprogramma verschillende mate van onzekerheid bevatten.

Dit leidt er toe dat Delfland het vaststellen van het waterplan inclusief het uitvoeringsprogramma ziet als een intentieovereenkomst met de gemeente. Een overeenkomst waarin beide partijen de gezamenlijke opgave hebben gedefinieerd én uitspreken de intentie te hebben om de maatregelen uit het uitvoeringsprogramma ook daadwerkelijk te gaan realiseren. Bij het bestuurlijk vaststellen van deze intentieovereenkomst spreken beide partijen wel af de benodigde middelen voor het realiseren van het uitvoeringsprogramma op de begroting te reserveren. Concrete afspraken worden per project/maatregel gemaakt.

- *Uitvoeringsfase: flexibel en beheersbaar uitvoeringsprogramma*

Na het vaststellen van de intentieovereenkomst wil Delfland op basis van het uitvoeringsprogramma jaarlijks een operationeel programma maken, en daarmee flexibel in kunnen spelen op veranderende omstandigheden, nieuwe ontwikkelingen, werk met werksituaties etc. De uitvoering van deze operationele jaarprogramma's wordt geborgd door ze onderdeel te maken van de planning en control cycli binnen zowel de gemeente als Delfland.

In de definitiefase, die gefinancierd wordt uit de exploitatie, worden maatregelen in meer detail uitgewerkt, waarbij de kostenramingen volgens een uniforme wijze tot stand komen.¹ Dit vormt de basis voor het opstellen van een nadere samenwerkingsovereenkomst met de gemeente voor de realisatie van specifieke maatregelen.

Deze samenwerkingsovereenkomst kan pas worden gesloten na bestuurlijke besluitvorming. Om het uitvoeringsprogramma beheersbaar te maken zijn er per maatregel in de uitvoeringsfase twee bestuurlijke besluitvormingsmomenten. Voorafgaand aan het sluiten van de samenwerkingsovereenkomst en het starten van de ontwerpfase wordt ontwerpcrediet

¹ Delfland maakt gebruik van de SSK-systematiek voor het maken van kostenramingen in alle fase van een project. Deze systematiek kan in principe in elke fase van een maatregel (van planvorming tot uitvoering) worden toegepast en wordt steeds meer betrouwbaar naarmate de maatregel gedetailleerder wordt uitgewerkt.

aangevraagd. Na de ontwerpfase is het definitieve ontwerp met kostenraming uitgewerkt en vindt een tweede besluitvormingsmoment (Go-No Go) plaats. Hier wordt uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld waarna realisatie van de maatregel plaats kan vinden.

- *Monitoring en evaluatie*

Met periodieke monitoring en evaluatie wordt de voortgang en het resultaat van proces en uitvoering van het waterplan periodiek verzameld. Dit vormt een belangrijke bron van informatie om operationele jaarplannen op te stellen en het lopende uitvoeringsprogramma aan te passen. Tot op heden heeft monitoring en evaluatie van waterplannen niet in alle gemeenten voldoende invulling gekregen. Delfland wil hier in de volgende generatie waterplannen meer aandacht aan besteden.

- *Verbetering ruimtelijke doorwerking*

Vaak is voor het goed functioneren van het watersysteem meer ruimte voor water nodig. Delfland kan er als waterschap niet altijd voor zorgen dat die ruimte er komt. De gemeente heeft daar een belangrijke rol. Zij is immers bevoegd gezag op het gebied van de ruimtelijke ordening en stelt structuurvisies en bestemmingsplannen op. Hier is dus bij uitstek samenwerking tussen de gemeente en het waterschap nodig, zodat de wateropgave goed wordt meegenomen in de ruimtelijke plannen en juridische verankering plaatsvindt. Delfland wil nog betere aansluiting zoeken bij alle ruimtelijke planvormingsprocessen binnen de gemeenten. Dat betekent vroegtijdig betrokken zijn en inbreng leveren bij het opstellen van gemeentelijke structuurvisies, om de wateropgaven te vertalen naar de ruimtelijke implicaties. Eerdere inbreng leidt tot beter aansluiten bij de kansen die zich voordoen in een gebied bij de uitvoering van de benodigde maatregelen. Zo kan werk met werk worden gemaakt. Een goed contact over en weer, elkaar op de hoogte houden over wat er gebeurt, is dan belangrijk.

Uit ervaring met de eerste waterplannen blijkt dat afspraken en resultaten juist op het ruimtelijke vlak niet gemakkelijk zijn. De vele ruimtelijke ontwikkelingen en de enorme druk op de ruimte in dit deel van de Randstad maken het des te moeilijker. Ook zijn vaak meerdere partijen bij dit proces betrokken. Hierdoor komt de uitvoering en het oplossen van veel watervraagstukken onder druk te staan.

Om dit verbeteren en om water integraal deel te laten uitmaken van de ruimtelijke planning, is het nodig de ruimtelijke gevolgen van de wateropgaven vroegtijdig in ruimtelijke plannen op te nemen. Daarvoor bestaan verschillende ruimtelijke ordeningsinstrumenten. Sinds de nieuwe Wro is naast een bestemmingsplan de gemeentelijke structuurvisie beschikbaar. Gemeenten zijn verplicht om voor het gehele gemeentelijke grondgebied één of meer *structuurvisies* op te stellen. Juist bij deze planvorm is een vroegtijdige samenwerking tussen gemeente en waterschap van wezenlijk belang. In de structuurvisie worden immers de bepalende strategie en locatiekeuzes gemaakt die later worden uitgewerkt in (juridisch bindende) bestemmingsplannen. Verder wil Delfland meedenken over de manier waarop uiteenlopende doelen van de gemeente, bijvoorbeeld op het gebied van woningbouwopgave, in de structuurvisie op een goede manier verenigd kunnen worden met de wateropgaven en zelfs meerwaarde biedt. Uiteindelijk doel is om het juridisch instrumentarium goed in te zetten voor ruimtelijke verankering van de wateropgaven. De Wro en de nieuwe Waterwet bieden een goede stimulans om vanaf dag één betrokken te zijn als er plannen worden gemaakt.

Wateropgaven kunnen ook ruimtelijk vertaald en verankerd worden in een waterstructuurvisie als onderdeel van een waterplan, wanneer deze vertaalslag niet in een gemeentelijke structuurvisie kan plaatsvinden.

Betekenis voor het waterplan

Om de verankering van water in het ruimtelijk ordeningsinstrumentarium te verbeteren, wil Delfland in het waterplan procesafspraken en (beleids)uitgangspunten vaststellen hoe dat gerealiseerd kan worden. Voor de verschillende typen maatregelen zal in een ruimtelijke paragraaf in beeld moet worden gebracht welke maatregelen een ruimtelijke component bevatten. Deze dienen ruimtelijk te worden verankerd in een gemeentelijke structuurvisie of bestemmingsplan, bij voorkeur middels een waterparagraaf. Anders wordt uitvoering een lastig verhaal. Kortom: voor maatregelen met een ruimtelijke component dienen in het waterplan afspraken te worden gemaakt over een *ruimtelijke realisatiestrategie*.

- *Vergunbare ruimtelijke plannen*

Uit de ervaring met de bestaande waterplannen blijkt dat de rollen en taken van Delfland niet altijd duidelijk zijn. Naast samenwerking met andere overheden bij het ontwikkelen van plannen en beleid (*bestuursorgaan*), is Delfland ook een overheidsinstantie die met bestuurlijke middelen invloed heeft op activiteiten van derden. Zo kan Delfland bepalen welke activiteiten wel of niet zijn toegestaan en kan Delfland zo nodig preventief of, achteraf, handhavend optreden. Kortom, Delfland heeft ook een toetsende en handhavende kant (*beheersorgaan*), bijvoorbeeld door het geven van wateradvies bij de watertoets of vergunningverlening.

Delfland zal duidelijk moeten communiceren over zijn diverse takenpakket. Daarom zorgt Delfland bij de totstandkoming van volgende waterplannen dat inbreng wordt geleverd vanuit zijn verschillende rollen en taken. Zo wil Delfland zo veel mogelijk voorkomen dat maatregelen die zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma van het waterplan bij nadere uitwerking niet vergunbaar zijn of waar een negatief watertoetsadvies voor wordt afgegeven.

De watertoets

De watertoets is een instrument dat ervoor zorgt dat water vanaf het begin van het planvormingsproces wordt meegewogen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. De watertoets loopt mee in het proces van planinitiatief tot vastgesteld plan, om te borgen dat de uitgangspunten voor het watersysteem op een juiste wijze in het plan worden verwerkt.

Om dit te garanderen dient de opsteller van een ruimtelijk plan, bijvoorbeeld een gemeente, de waterbeheerder vroegtijdig te informeren over zijn voornemen. Om er voor te zorgen dat de initiatiefnemer de uitgangspunten en doelstellingen voor het watersysteem goed kan verwerken in het plan, geeft de waterbeheerder - Delfland - advies op basis van bestaand beleid. Partijen die ruimtelijke plannen opstellen -zoals gemeenten- kunnen zo rekening houden met de ruimte die water nodig heeft.

- *Communicatie in beleid*

Waterplannen zijn als document zelf een communicatiemiddel. Een leesbaar en toegankelijk stuk bevordert de uitvoerbaarheid ervan door gemeenten en Delfland. Ook maakt het voor het brede publiek begrijpelijker waar de gemeente en Delfland aan werken. Delfland stimuleert daarom gemeenten om samen te werken aan de toegankelijkheid en leesbaarheid van de waterplannen.

3.5. Afsprakenkader voor uitvoering

Om bovenstaande punten voor de verbetering van uitvoering en uitvoerbaarheid te verankeren en specifiek te maken voor elke gemeente, wil Delfland een 'Afsprakenkader voor uitvoering' onderdeel laten zijn van ieder waterplan. Er zijn goede ervaringen met het opstellen van een dergelijk uitvoeringskader, gericht op het proces. Hierin wordt met gemeenten afgestemd hoe maatregelen van intentie naar uitvoering worden gebracht en hoe de uitvoering van de maatregelen wordt ingepast in de organisaties en bedrijfsvoering van Delfland en de gemeente. Hier worden afspraken gemaakt over jaarplannen, besluitvormingsmomenten en de gezamenlijke P&C cyclus. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is de flexibiliteit en doorlooptijd van het plan. Ook worden zo de lijnen van opdrachtgever- en opdrachtnemerschap van zowel de gemeente als Delfland helder en transparant gemaakt.

Alle belangrijke aandachtspunten die bijdragen aan uitvoering en uitvoerbaarheid van waterplannen worden meegenomen, waaronder de onderwerpen uit deze beleidsvisie. In het uitvoeringskader worden bijvoorbeeld afspraken gemaakt over de beoogde uitvoeringsorganisatie, monitoring en evaluatie van het waterplan. Daarnaast wordt ingegaan op de afstemming tussen beide organisaties, financiën en kostenoverschrijding, planning en risico's bij de uitvoering van maatregelen.

4. Proces & organisatie: het uitbouwen van de samenwerking

Samenwerking is bij Delfland een sleutelwoord. Alleen in goed en intensief overleg met andere overheden, belangenorganisaties en burgers kan het hoogheemraadschap zijn essentiële bijdrage leveren aan de veiligheid, leefbaarheid en duurzame bruikbaarheid van het beheergebied. Ook in waterplannen is samenwerking een belangrijke voorwaarde om tot resultaten te komen.

4.2. *Samenwerking: piloot en co-piloot*

Elk van de deelnemende partijen in een waterplan heeft zijn eigen beheerstaken en prioriteiten. Dat kan tot spanningsvelden leiden. Het is daarom van groot belang om bij de start van het proces uit te spreken waar ieders wensen en zorgen liggen en welke rol iedere organisatie heeft. Hierover zullen bij aanvang van het proces afspraken gemaakt moeten worden. Door op heldere en transparante wijze samen te werken kunnen gemeenschappelijke opgaven op een efficiënte wijze worden opgelost, tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten.

Net als voorheen streeft Delfland opnieuw naar een rolverdeling waarbij de gemeente piloot is en Delfland co-piloot. Samen wordt 'het vliegplan' opgesteld. Deze rolverdeling ligt voor de hand. De gemeente beschikt immers over de belangrijkste instrumenten om ruimtelijke ingrepen te verankeren. Bovendien staat de gemeente dicht bij haar burgers, en wordt ook aangesproken op de kwaliteit van de openbare ruimte. Piloot-zijn biedt een stimulans om het waterbewustzijn binnen de gemeente te vergroten. Echter, een waterplan opstellen zonder medewerking van het waterschap is onmogelijk. Essentiële informatie over het watersysteem ontbreekt dan en de benodigde samenwerking blijft uit. Het hoogheemraadschap van Delfland vervult namelijk binnen zijn beheersgebied een centrale rol in het waterbeheer. Daardoor bezit Delfland veel kennis en informatie over het watersysteem in en rond de verschillende gemeenten die gemeenten zelf niet hebben. Het co-pilootschap betekent dat Delfland een informerende, signalerende en agenderende rol wil vervullen richting gemeenten en het gezamenlijk (water)belang in beeld brengt. Op deze manier stelt Delfland gemeenten in staat om vanuit hun belangen en taken zoals beheer en inrichting van de openbare ruimte, de koppeling te maken met water en gezamenlijk kansen te benutten. Co-piloot zijn betekent in ieder geval niet dat Delfland het initiatief zal nemen om een waterplan op te stellen, of de trekkersrol vervult.

Deze invulling van het piloot- en copilootschap leidt ertoe dat bij beide partijen draagvlak ontstaat voor het proces en de uitkomsten er van zodat doelstellingen gezamenlijk worden gerealiseerd. De rolverdeling geldt voor zowel het waterplanproces als voor de uitvoeringsfase.

Het realiseren van de gezamenlijke wateropgave is grotendeels gekoppeld aan het benutten van kansen in ruimtelijke ontwikkelingen. Het is daarom wenselijk, zo niet noodzakelijk, dat de afdelingen van de gemeenten die zich bezighouden met stedenbouw en ruimtelijke ontwikkeling (en ook zicht hebben op de financiering hiervan) sterk verbonden zijn aan het waterplanproces en dit kunnen uitdragen naar de collega's. Daarmee wordt het waterplan ook onderdeel van de gehele gemeentelijke organisatie en niet alleen van de afdeling riolering en waterbeheer. Het betrekken en informeren van de verschillende afdelingen binnen het hoogheemraadschap van Delfland is overigens ook een aandachtspunt.

4.3. *Politiek en bestuur*

Naast ambtelijke samenwerking is ook de bestuurlijke afstemming en besluitvorming een belangrijk onderdeel van het waterplanproces. Het bestuur van zowel Delfland als de gemeente dient op de hoogte te worden gehouden van de ontwikkelingen en uiteindelijk akkoord te geven op de intentieovereenkomst van het waterplan en het uitvoeringsprogramma. Dat leidt tot bestuurlijk commitment voor de voorgestelde maatregelen en de daarbij behorende intenties om tot uitvoering te komen. Zo krijgt het waterplan de status van een bestuurlijk vastgesteld en gedragen beleidsstuk. Daarnaast heeft het bestuur een belangrijke besluitvormende rol in het vertalen van de intenties naar samenwerkingsovereenkomsten voor de daadwerkelijke uitvoering van de gezamenlijke maatregelen.

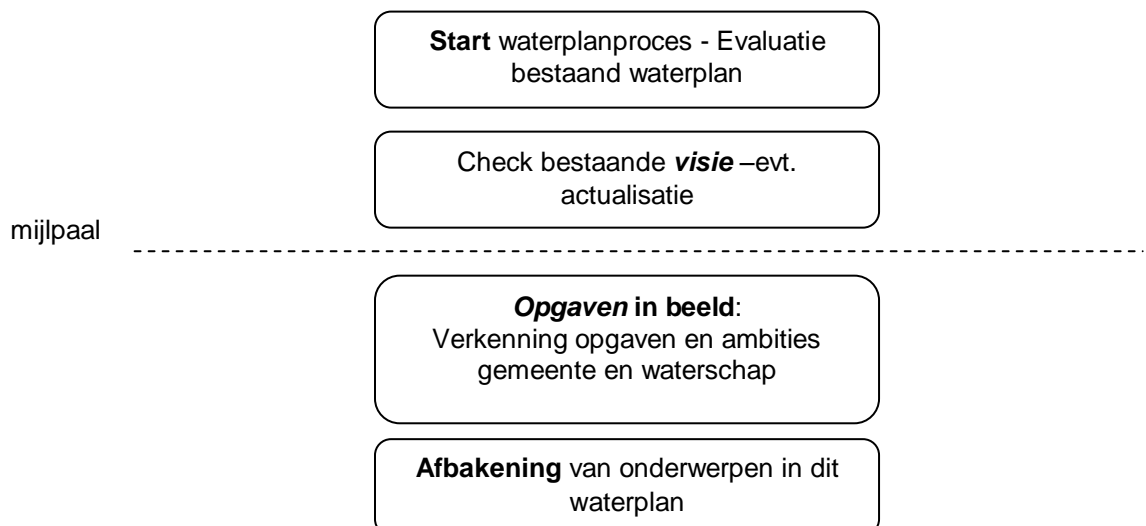
Delfland wil periodiek de voortgang van de uitvoeringsprogramma's op bestuurlijk niveau met elkaar bespreken. Daarom is het van belang dat bestuurders en politici vanaf het begin betrokken worden bij het proces. Delfland wil graag dat bestuurders bij ieder waterplan met bijvoorbeeld een excursie kennis maken met elkaar en het plangebied. Het werkt zeer inspirerend en geeft een extra dimensie aan de samenwerking. Zo wordt verder gebouwd aan een structurele samenwerking, ook op politiek-bestuurlijk niveau.

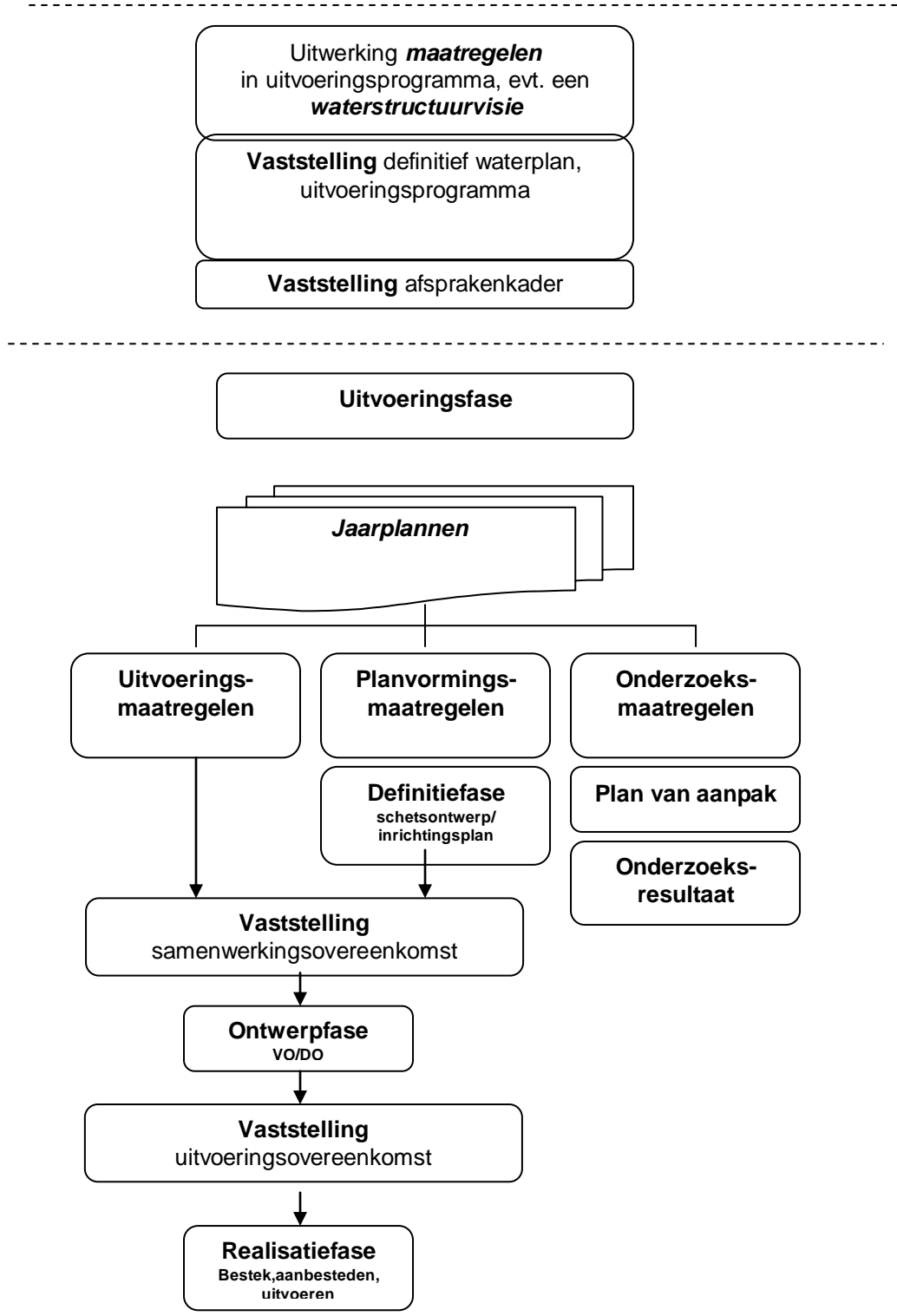
4.4. Zicht op het waterplanproces

Het opstellen van een waterplan begint met een gezamenlijk beeld over de onderwerpen op het gebied van water waarover afspraken nodig zijn. Het is afgestemd op de lokale waterhuishoudkundige knelpunten of kansen. Ieder waterplan is dus maatwerk. De gezamenlijke aandachtspunten worden verder uitgewerkt tot concrete maatregelen. Onderstaande figuur geeft in grote lijnen een overzicht van het planproces en uitvoeringsgedeelte van een waterplan. Het is een interactief proces om van een algemene opgave tot concrete uitvoeringsmaatregelen te komen. De afstemming met benodigde specialismen is een belangrijk aspect. Ook bestuurlijke besluitvorming is onderdeel van dit proces. In de uitvoeringsfase wordt gewerkt met jaarplannen. Bij maatregelen wordt onderscheid gemaakt in uitvoerings-, planvormings-, en onderzoeksmaatregelen. Deze doorlopen elk een ander uitvoeringstraject. In een plan van aanpak bij de start van een nieuw waterplanproces wordt bekeken welke onderdelen meerwaarde hebben en zullen worden opgepakt en welke niet

Een waterplan kent doorgaans de volgende onderdelen:

- Een **visie** op het waterbeheer voor de toekomst: Wat willen we samen bereiken? Welke uitdagingen komen er op ons af? Is in de nieuwe generatie waterplannen de huidige toekomstvisie nog grotendeels houdbaar, kan worden volstaan met een actualisatie of moet er een nieuwe visie komen?
- Inventarisatie en analyse van de actuele watersituatie voor het signaleren van kansen/knelpunten op het gebied van water en ruimtelijke ordening: Voor Delfland zijn de watergebiedsstudies leidend om de **wateropgave** in beeld te brengen.
- Een **waterstructuurvisie** om wateropgaven ruimtelijk te vertalen en te verankeren, alleen wanneer dat nog niet in een gemeentelijke structuurvisie is gebeurd;
- In een '**Afsprakenkader**' worden afspraken gemaakt over de uitvoeringsorganisatie (zie Hoofdstuk 4.5). Besluitvorming over dit afsprakenkader kan een apart bestuurlijk beslismoment worden.
- **Maatregelen** ter verbetering van het waterbeheer met een uitvoeringsprogramma en **jaarplannen**: Met name op dit aspect wil Delfland in de nieuwe generatie waterplannen de nadruk leggen.
- Maatregelen worden bij Delfland onderverdeeld in **uitvoerings-, planvormings- en onderzoeksmaatregelen**. Voor elke maatregelen dient een ander traject te worden doorlopen voordat uitvoering aan de orde is. In het jaarplan wordt dit onderscheid in beeld gebracht.

5. Communicatie

Binnen de gemeenten is sinds de start van de diverse waterplannen veel meer aandacht voor water. Gezamenlijk worden de kansen en knelpunten geïnventariseerd, benut en opgelost. Doordat de gemeente -samen met Delfland - haar bewoners betreft bij en voorlicht over de te nemen maatregelen, krijgen ook zij meer inzicht in de taken van het waterschap. In de totstandkoming en de uitvoering van het waterplan speelt communicatie dus een belangrijke rol. Communicatie draagt bij aan betrokkenheid van de (project)omgeving bij het waterplan en stimuleert de vertaling van woord naar daad.

Delfland constateert met gemeenten dat communicatie rond het waterplan(proces) richting bewoners meer aandacht verdient. Betrokkenheid van bewoners en belangenverenigingen is belangrijk. Zeker de afronding van projecten in een gemeente biedt een uitgelezen kans om duidelijk te maken wat er gerealiseerd is en welk doel daarmee wordt bereikt. Belangrijk uitgangspunt is dat de gemeente als trekker samen met Delfland de communicatie rondom het gemeentelijke waterplan op zich neemt. Delfland wil daarom aan de start van elk waterplan een gezamenlijke communicatiestrategie opstellen, met concrete afspraken over de manier waarop communicatie bij het betreffende waterplan wordt toegepast. Elementen die daar bij aan de orde komen zijn:

1. Communicatie vóór beleid: ontwikkelen van het waterplan met belanghebbenden om de kwaliteit te verbeteren en betrokkenheid te vergroten. De omgeving (bewoners, belangengroepen, bedrijven) wordt in overleg met de gemeente betrokken bij het opstellen van het beleidsplan en/of de uitvoering van het waterplan. De mate waarin de omgeving wordt betrokken wordt aan het begin van het planproces bepaald. Betrokken partijen worden tijdens iedere fase van het beleids- en uitvoeringsproces geïnformeerd.
2. Communicatie als beleid: in het waterplan wordt beschreven wat de gemeente en Delfland willen bereiken met communicatie tijdens de planfase maar ook gedurende de uitvoeringsfase. Een voorbeeld is het doel water te laten leven in de stad.
3. Communicatie in beleid: Delfland stimuleert de toegankelijkheid en leesbaarheid van de waterplannen.
4. Communicatie over beleid: openbaarmaking van het waterplan en van uitgevoerde maatregelen en bereikte doelen. De vaststelling van het waterplan en de totstandkoming van uitvoeringsmaatregelen zijn hierbij vaste communicatiemomenten.
5. Interne communicatie: Gemeente en Delfland maken vooraf en tijdens het proces heldere afspraken over bijvoorbeeld taakverdeling, budgettering, planning, interne communicatie.

Bijlage 1 Definities

afsprakenkader	gezamenlijke afspraken over hoe maatregelen van intentie tot uitvoering worden gebracht en hoe de uitvoering van maatregelen wordt ingepast in de organisatie en bedrijfsvoering van alle partijen.
afvalwaterakkoord	Bestuurlijk akkoord met betrekking tot de afvalwaterketen met als doel de samenwerking tussen gemeenten en waterschappen te bevorderen.
afvalwaterketen	het geheel van rioolstelsels en afvalwaterzuiveringen
afvalwaterzuivering	Installatie die afvalwater zuivert.
bestemmingsplan	Een plan dat de gebruiks- en bebouwingmogelijkheden van de gronden en de gebouwen in een gebied regelt. Het bestaat uit een plankaart, voorschriften en een toelichting.
emissiebeheer	het geheel aan activiteiten dat wordt ondernomen om emissies naar het oppervlaktewater te beperken door de inzet van diverse instrumenten
grondwaterbeheer	beheer van water dat zich in de ondergrond bevindt.
inrichtingsplan	een beschrijving van de uit te voeren maatregelen, voorzien van een programma van eisen, schetsontwerp, kostenraming, grondverwervingsplan, haalbaarheidsstudie
intentieovereenkomst	Zie pagina 16
Kadernota 2011	financiële en inhoudelijke ambities van Delfland naar aanleiding van het Waterbeheerplan 2010-2015
kering	Dam, dijk, duin, havenhoofd of sluiswerk dat dient als scheiding tussen twee gebieden met een verschillend waterniveau.
ontwerpkrediet	feitelijke financiële ruimte die beschikbaar wordt gesteld voor het aangaan van verplichtingen en het doen van uitgaven in het kader van de voorbereiding van een maatregel.
operationeel programma	de maatregelen uit het uitvoeringsprogramma die op korte termijn (1 a 2 jaar) worden uitgevoerd
opgave	het totaal aan inspanningen dat nodig is om de doelstellingen te realiseren
oppervlaktewater	Het water dat stroomt over of verblijft op het aardoppervlak in de vorm van rivieren, beken, plassen, meren, zeeën of oceanen.
riolering	Het geheel van technische voorzieningen voor het inzamelen en transporteren van afvalwater.
riooloverstort	Een uitlaat voor afvalwater vermengd met regenwater uit rioolbuizen naar het oppervlaktewater die in werking treedt op momenten dat de rioolbuizen door bijvoorbeeld hevige regenval vol staan.

rioolstelsel	Het geheel van technische voorzieningen voor het inzamelen en transporteren van afvalwater.
ruimtelijke ordening	de gestructureerde inrichting van de fysieke leefomgeving.
samenwerkingsovereenkomst	Zie pagina 17
structuurvisie	Gemeentelijk of regionaal ruimtelijk plan waarin een beschrijving in hoofdlijnen staat van de meest gewenste ontwikkeling van het gebied.
uitvoeringskrediet	feitelijke financiële ruimte die beschikbaar wordt gesteld voor het aangaan van verplichtingen en het doen van uitgaven in het kader van de feitelijke uitvoering van een maatregel
uitvoeringsprogramma	het totaal aan maatregelen om tot realisatie van de doelen te komen
waterbeheerplan	In dit Strategisch Beleidsplan geeft Delfland vanuit zijn missie een visie op het watersysteem en op het waterbeheer. Daaruit zijn per taak doelstellingen afgeleid voor de periode 2010-2015
waterberging	Plaats waar water tijdelijk geborgen kan worden.
watergebiedsstudie	een integrale en gebiedsgerichte analyse van het stedelijk watersysteem.
waterhuishouding	Het kwaliteit- en kwantiteitbeheer van het oppervlaktewater.
waterhuishouding	Het kwaliteit- en kwantiteitbeheer van het oppervlaktewater.
waterplan	Een waterplan is een gebiedsgericht afsprakenkader, dat via integraal werken tot stand komt. Het omvat thema's en activiteiten rond waterbeheer die met elkaar samenhangen en beschrijft kansen, knelpunten en oplossingsrichtingen.
watersysteem	Het geheel van water, waterbodem, oever, kunstwerken (zoals gemalen) en de in het water levende organismen.
watertoets	Het proces van vroegtijdig informeren, adviseren, afwegen en beoordelen van waterhuishoudkundige aspecten in ruimtelijke plannen en besluiten door waterschap en initiatiefnemer. Om te komen tot een betrouwbaar, duurzaam en bestuurbaar watersysteem.

Bijlage 2. Relevant beleid

Voor het meest relevante beleid van Delfland verwijzen wij u naar de website: www.hhdelfland.nl en bijlage E van het Waterbeheerplan:

Algemeen beleid

- Bezuinigingen Delfland in de Kadernota 2011:
- Watertoets:

Voldoende Water

- Normering wateroverlast:
- Vasthouden en bergen
- Beleidsnota peilbesluiten:

Stevige Dijken

- Algemeen waterkeringenbeleid:
- Beleidsregels veendijken:
- Notitie kaden:
- Strandnota:
- Onderhoudsvisie dynamisch kustbeheer:

Schoon Water

- Kaderrichtlijn Water:
- Kadernota Natuurlijk inrichten van watersystemen:

Gezuiverd Afvalwater

- Riolering en afvalwaterketen:
- Afkoppelen: